

KAPITEL 3

**DANSKE KORSFARERE
I DET HELLEGE LAND**

CA. 1050-1500

Middelalderen er den periode, hvor stat, nation og religion tog form og blev etableret i Danmark. Katolicismen blev eneste tilladte religion, og en kongelig statsleder erstattede vikingehøvdingen som samfundets øverste overhoved. Under Valdemar Sejrs (1170-1241) fik landet sin første lov, Jyske Lov, i 1241, der gjaldt i de jyske områder og på Fyn. Det var en periode, hvor religion havde en betydningsfuld rolle både for individ og stat, og hvor præster og biskoppers roller mindede om de roller, nutidens politikere har. Den politiske magt var delt mellem den verdslige og den gejstlige, men gejstligheden blandede sig til tider også i de verdslige aspekter og omvendt. Både Danmark og de resterende vesteuropæiske lande var et feudalsamfund. Omkring 90 % af befolkningen var fæstebønder og havde en begrænset frihed, idet de arbejdede for en vasal eller en godsejer.

Fra omkring 850'erne var Europa præget af politisk splittelse, krige og uro. Det var en verdensdel, der var fragmenteret politisk, økonomisk og socialt. I håb om at samle Europa formåede pave Urban 2. at mobilisere en krig, nærmere kendt som det første korstog, mod en ydre fjende i Mellemøsten. Der blev skabt et fjendebillede, og i hele Europa begyndte man at prædike fortællinger om muslimer som banditter, der måtte bekriges. Imens var den arabiske og muslimske verden også splittet mellem forskellige dynastier og kampen om at blive den dominerende magtfaktor i Mellemøsten.

Overordnet vil dette kapitel berøre, hvilken relation der har været mellem Danmark og den muslimske verden i middelalderen. Der tages udgangspunkt i korstogene samt synet på islam og muslimer, der dominerede i Europa og Danmark på daværende tidspunkt. Ligeledes præsenteres et overblik over de politiske tilstande i den muslimske verden, der bl.a. har

spillet en betydningsfuld rolle for korstogenes succes. Desuden berører kapitlet de øvrige kulturudvekslinger, der eksisterede mellem den muslimske og den europæiske verden i middelalderen.

DE MUSLIMSKE DYNASTIER

I Mekka, en by i det nuværende Saudi-Arabien, blev en dreng født i 570 e.v.t. Denne dreng kom senere til at være islams sidste profet – profeten Muhammed. Ifølge islamisk overbevisning modtog den dengang 40-årige Muhammed en åbenbaring fra ærkeenglen Gabriel på bjerget Mrah, som gjorde ham til profet i 610 e.v.t. Ca. 12 år senere (622) udflyttede profeten Muhammed og muslimerne fra Mekka til Medina på grund af religionsforfølgelse, fordi de afveg fra den polyteistiske tro, der blev dyrket af Mekkas borgere på det daværende tidspunkt. I Medina blev der etableret et nyt samfund, der skulle skabe rammerne for en ny civilisation.

Da profeten Muhammed døde i 632 i en alder af 61 år, skulle det daværende samfund vælge en ny leder, en *kalif*. En kalif er ikke en profet, men en samfundsleder, der samtidig agerer religiøs overhoved. Den første kalif, der blev valgt, var Muhammeds næste ven og svigerfar, Abu Bakr (573-634). Under Abu Bakrs kalifat blev en hær etableret i det muslimske rige, som dengang omfattede hele Den Arabiske Halvø.

I 600-tallet var der to stormagter i Mellemøsten: Det Byzantinske Rige, der var kristent, og Sassanideriget (224-651), der var persisk. Disse to stormagter var også hin andens rivaler, og krigen imellem dem havde svækket dem begge. De var desuden meget upopulære i provinserne nær de arabiske områder. Befolkningen i Mesopotamien var i konstant oprør mod deres persiske overherredømme. Imens havde Det Byzantinske Rige tvunget deres kultur og kristen-ortodokse religion ned over befolkningen i de provinser, hvor de regerede, hvilket også gjorde dem upopulære.

I 634 døde kaliffen Abu Bakr, og Omar ibn al-Khattab (584-644) blev udvalgt som den nye kalif. Under hans ledelse 634-644 blev Den Arabiske Halvø, Sassanideriget, samt de syriske og egyptiske bystater, der indtil da hørte under Det Byzantinske Rige, erobret. De byer, der var underlagt Det Byzantinske Rige og Sassanideriget, var svækket på grund af interne krige. Desuden oplevede araberne en begrænset modstand i de erobrede provinser, fordi de gav befolkningen fred til at dyrke deres egen kultur og religion, i modsætning

SYNET PÅ ISLAM OG MUSLIMER I MIDDELALDERENS EUROPA

Historikere har i årevis diskuteret begrundelsen for korstogenes begyndelse uden at nå til enighed. Men én ting, man med sikkerhed kan understrege, er, at den begyndte en krig, som bragte mange europæere i en fælles front mod en ydre fjende. Denne ydre fjende bliver hverken præciseret i pave Urban 2.'s prædiken eller andre middelalderlige kilder. Faktisk kendte den vesteuropæiske befolkning ikke særlig meget til islam og muslimer før år 1000. Ifølge professor i middelalderhistorie Kurt Villads Jensen anså man muslimer for 'banditter', der primært foretog plyndringer, voldtægter og drab, men uden at kende noget til dem eller deres religion. Ifølge Jensen byggede flertallet af vesteuropæernes viden om islam og muslimer primært på folketro og røverhistorier. Men efter år 1000 blev en interesse for islam vækket i forbindelse med muslimernes geografiske ekspansion, hvilket nogle historikere også mener kunne have ledt til korstogene. I samme periode begyndte kirken at udbrede viden om islam, som betyder, at den primære viden i Europa om islam i middelalderen stammer fra kirkelige skrifter.

JERUSALEM

Jerusalem er en hellig by for både jødedom, kristendom og islam. Det er her, Salomons tempel lå (hvor kun grædemuren (Vestmuren) er tilbage i dag), og det var her, hvor Jesus ifølge kristendommen blev korsfæstet, og hvor profeten Muhammed ifølge islam havde sin himmelrejse.

Byens hebraiske navn er *Yerushalaim* fra det vestsemitiske ord *Ursalim*, der bliver udledt af verbet 'at grundlægge' samt 'Salems by' (Salem var en kanaanittisk gud). På arabisk hedder byen *Al-beit al-maqdas*, som betyder 'det hellige hus'. Den kaldes også *al-Quds*, der betyder 'den hellige'.

Den første oversættelse af Koranen fra arabisk skete til latin og blev udarbejdet af englænderen Robert af Ketton (1110-1160). Han havde kendskab til arabisk, men beskæftigede sig primært med astronomi og geometri. Roberts oversættelse af Koranen blev trykt i 1143, og i omkring 555 år var den Vesteuropas vigtigste kilde om islam. Det særlige ved denne oversættelse er, at den er så fejlagtig, at den næsten kan siges med vilje at ville skabe polemik mellem muslimer og kristne. Roberts valg af ord i oversættelsen fremstillede islam og Koranen i det dårligste lys. F.eks. oversatte han koranverset »Menneskenes kærlighed til det, de begærer: kvinder og børn, sammenpuget ejendom af guld og sølv« (Koranen, kap. 3, vers 14) til »sex med kvinder og omfavnelser af børn«. I 1193, 50 år efter Roberts oversættelse, udgav Marcus af Toledo også en oversættelse af Koranen. I modsætning til Robert af Kettons er Marcus af Toledos oversættelse af Koranen vurderet som værende mere solid. På trods af dette forblev Robert af Kettons koranudgave stadig den mest udbredte, både blandt teologer og videnskabsmænd. Den blev også trykt igen i 1550 efter Martin Luthers anbefalinger, fordi han havde brug for referencer til at underbygge sine pointer om den såkaldte tyrkerfare (faktisk var Martin Luthers bog *Om krigen mod tyrkerne* (1529) den første bog om islam, som blev trykt i Danmark). Robert af Kettons koranoversættelse blev trykt i forbindelse med fire andre kirkelige oversættelser om islam: *Muhammeds doktrin*, *Saracenernes fabler*, *Bogen om Muhammeds slægt* og *Al-Hashimi og Al-Kindis breve*. Disse værker indeholdt en blanding af muslimske og jødiske fortællinger om den muslimske profet Muhammed og inkluderede en række opdigtede fortællinger.

Når den katolske kirke var optaget af at fremstille islam i et negativt lys og skildre muslimer som voldelige banditter, var det, fordi kirken ønskede at fremstille krigen i Det Hellige Land som en retfærdig krig, hvor korsfarerne ikke dræbte mennesker, men 'det onde', som munken Bernard af Clairvaux konstaterede (der i øvrigt spillede en betydningsfuld rolle under det andet korstog).

KORSTOGENE

I 1000-tallet havde seldjuckerne øget deres politiske magt i Mellemøsten og var begyndt at udvide deres territorium, hvilket bekymrede Det Byzantinske Riges kejser, Aleksios 1. (1057-1118). I 1073 kontaktede han forgæves paven i Rom i håb om, at hans kristne trosfæller ville komme ham til und-

sætning. Først i 1095 kom hjælpen, da han udsendte endnu en forespørgsel og knyttede det til en erklæret kristen mission: at kristne burde erobre Det Hellige Land fra muslimerne. Den 27. november 1095 holdt pave Urban 2. en prædiken i Clermont i Sydfrankrig, som mobiliserede det første korstog til Jerusalem. Hans prædiken findes i fire forskellige udgaver, gengivet af Fulcher af Chartres, Baldric af Dol, Guibert af Nogent og munken Robert. Sidstnævnte menes at være den eneste, der rent faktisk var til stede under talen. Korstogene var en politisk strategi, der skulle forene det kristne Europa mod en fremmed fjende og samtidig styrke pavens politiske position.

Det præcise antal af korsfarere til Jerusalem kender vi ikke, men vi ved fra primærkilder, at begejstringen og opbakningen til det første korstog var så omfattende, at flere i forsamlingen udbrød »Gud vil det!«, efter paven havde holdt sin tale.

Den 17. juli 1099 nåede korsfarerne til Jerusalem. Både arabiske og europæiske kilder beskriver krigen som et blodbad, hvor både muslimer, kristne og jøder blev dræbt (Jerusalem var en multireligiøs by med både muslimske, kristne og jødiske indbyggere). Ifølge en samtidig kilde, berettet af en korsfarer, foregik Jerusalems erobring således:

»Ved daggry fredag angreb vi byen fra alle sider uden at komme nogen vegne. Vi var alle sammen rystede og forlumlede. [...] Vores mænd fulgte efter og dræbte og halshuggede dem hele vejen til Solomons tempel. Der var et sådant slagteri, at vores mænd vadede i blod op til deres ankler [...] De levende saracener slæbte de døde uden for byen og stablede dem i stakke så store som huse. Ingen så eller hørte nogensinde om en sådan nedslagtning af hedninge, for ligbålene af dem blev formet som pyramider, og ingen kender til antallet bortset fra Gud.«

Ifølge en arabisk historieprofessor, Afaf Sabra fra Al-Azhar-universitetet i Egypten, gik mange af de menige korsfarere (fodsoldaterne) fra at være uden nogen ejendomsret over den jord, de dyrkede (i Europa) til at være landejere (i Jerusalem). Som korsfarer opnåede man således en drastisk ændring af sin sociale status.

Korsfarerne endte med at regere over flere landområder i Mellemøsten. I Jerusalem havde de omdannet muslimernes al-Aqsa-moské til en heste-

stald, og i ca. 88 år (1099-1187) var det forbudt for muslimer at bede i den hellige al-Aqsa.

OPGAVE 8

SAMMENLIGN MALERIER

Hvordan bliver historien fremstillet via malerierne? Del jer op i par, og skriv en kort fremstilling af et af malerierne. Udveksl jeres tekst med et andet makkerpar, der skriver om det andet.

Et maleri fra 1337, der illustrerer Ager-Sanguinis-kampene (også kendt som den blodige slagmark) i 1119, hvor muslimerne sejrede over korsfarerne.

Fransk maleri fra 1300-tallet, der illustrerer kampene mellem muslimer og korsfarere på vej til Jerusalem.